

55. Arap Edebiyatında Mekân Ve Şehir Arterlerinde Şiir Teatileri¹

Ayşe KAŞ²

APA: Kaş, A. (2024). Arap Edebiyatında Mekân Ve Şehir Arterlerinde Şiir Teatileri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (41), 1059-1076. DOI: <https://zenodo.org/record/13337940>

Öz

Mekân olgusu, insan ruhuna, davranışlarına ve kişiliğine tesir eden yaşamsal öğelerden biridir. Medeniyetin ve modernitenin yansımalarıyla kurulan şehirler, insanların elleri, akılları ve gönülleriyle güzel mekânlara dönüşmüşlerdir. Şehrin fiziki mimarları olduğu kadar manevi mimarları da bulunur ve bunlar şehre ayrı bir atmosfer katar. Böylece mimari gelişimin ötesinde bir yaşam mekânı olan şehirlerin değerlerle örülü duyguları edebiyata yansımış ve tarih anlamlı mısralara tanıklık etmiştir. Arap şairler, medeniyet tasavvurunun ışığında kurulan şehirlerin mekânını, halkının umudu ve vadettiği, sakinlerinin kaderi ve zamansal değişimlerle şekillenmesi ile ilişkilendirirler. İslâm düşünce yapısını, iyilik hareketini ve ahlâkî erdemlerini barındıran şehrin sakinlerine tutsaklığın, acının, hüznün ya da onu sevince boğan zaferlerin öykülediği şiirler, şehri medeniyet beşiği yapar ve o şehirlerin sakinlerinin öz kimliğini, kültürünü, sosyal statüsünü ve köklü tarihini gösteren güçlü bir gösterge olarak tanımlanır. Makalemizin yazılmasının amacı, şehrin derin felsefesini ve geleneksel yapısını ondaki olaylarla bütünleştiren Arap şairlerinin eserlerini nitel araştırma yöntemleri ile tespit etmek ve bu çalışmaları sonraki araştırmacılara kaynak olarak sunabilmektir. Bu yönüyle makalemizin edebiyat ve kültür alanında önemli bir referans sunacağı kanaatindeyiz. Bu makalede, Arap şairlerin şehir ve mekânla ilgili şiirlerinde işledikleri edebi fikirlerden ve gözlemedikleri hayat kesitlerinden örnekler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Arap edebiyatı, Şehir, Mekân, Şiir, Teati.

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %6

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 17.06.2024-**Kabul Tarihi:** 20.08.2024-**Yayın Tarihi:** 21.08.2024; DOI: <https://zenodo.org/record/13337940>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körlleme

² Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri ABD / Dr., Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Theology, Institute of Social Sciences, Department of Basic Islamic Sciences (Eskişehir, Türkiye), aysekas71@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5083-1097> ROR ID: <https://ror.org/01dzjez04>, ISNI: 0000 0004 0596 2460 Crossref Funder ID 501100006191

Poetry Theraihes In Space and Arteries In Arabic Literature³

Summary

The concept of space is one of the vital elements that affect the human soul, behavior, and personality. Cities, established with the reflections of civilization and modernity, have transformed into beautiful spaces through the hands, minds, and hearts of people. In addition to the physical architects of the city, there are also spiritual architects who add a unique atmosphere to the city. Thus, the emotions woven with values in cities, which are living spaces beyond architectural development, have been reflected in literature, and history has witnessed meaningful verses. Arabic poets relate the space of cities, established in the light of the vision of civilization, to the hope and promise of its people, the fate of its inhabitants, and its shaping with temporal changes. The poems that narrate the captivity, pain, sorrow, or victories that bring joy to the inhabitants of the city, which embodies Islamic thought, the movement of goodness, and moral virtues, make the city a cradle of civilization and are a strong indicator of the original identity, culture, social status, and deep-rooted history of its inhabitants. The purpose of our article is to identify the works of Arabic poets who integrate the deep philosophy and traditional structure of the city with the events in it using qualitative research methods and to present these studies as a resource for future researchers. In this respect, we believe that our article will provide an important reference in the field of literature and culture. This article will present examples of the literary ideas and life observations processed by Arabic poets in their poems related to the city and space.

Keywords: Arabic literature, City, Space, Poetry, Exchange.

³ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.
Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.
Funding: No external funding was used to support this research.
Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.
Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.
Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 6
Ethics Complaint: editor@rumelide.com
Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 17.06.2024-**Acceptance Date:** 20.08.2024-
Publication Date: 21.08.2024; DOI: <https://zenodo.org/record/13337940>
Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Giriş

Arap uluslarının Őiirsel mirasları antik çağlara dayanmaktadır. Şairlerin Őehirlerini anlatan beyitleri, medeniyet teorisinin yapı taşlarını teşkil etmiştir. Bu makaledeki bulgular arasında, yaşama sanatını belagatli cümlelerle betimleyen Şairlerin Őiirleri ile mekânın prestiji ve duygusu da bulunmaktadır. Çalışmamızda nitel araştırma yöntemleri uygulanmıştır. Arap edebiyatı alanında Şiir çalışmalarını bulunmakta olup bu çalışma bunlardan farklı bir söylem ve içerik arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı, Şehrin Őairinin arterlerinden geçen duyguları ve dönemin medeniyet ve muhabbet perspektifini sunan eserleri incelemektir. Bu bağlamda çalışmamızın daha ileri araştırmalara katkısının olacağını umuyoruz.

Çalışmamız, Arap Şairlerin Őiirsel günlüklerinde önemli bir konu olan Şehir temasını ele almaktadır. Şehir, tarihsel süreç içerisinde Şehir hayatının ayrılmaz bir parçası haline gelen 'kentleşme' kavramını ile ilişkilendirilmektedir. Şairlerin zaman ve mekân içinde kurdukları ilişkiler, tasvirlerinin yaşayan bir hafızası olarak zihinlerde canlı kalmıştır. Sosyolojik çalışmalar kentlerin ortaya çıkışını, atmosferini, iklimini, yaşam biçimlerini ve toplumsal hafızada nasıl iz bıraktıklarını araştırmıştır. Şehirler, yöneticiler için stratejik hedefler ve yönetilenlerin refah içerisinde yaşadığı mekânlar olarak tanımlanmıştır.

Beyrut'a adanmış Şiirler Aristoteles'in ifadesine göre, Şehirlerin doğuşu, yapay bir süreçten daha çok, tabii bir dönüşümün ürünüdür. (Demir, 2020, s: 103) (Issawi, 1998, ss. 51-78) Bu filozof, insan ve Şehir arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin temelini ve başlangıcındaki olguları anlamak için, Şehirlerin nasıl oluştuğunu ayrıntısıyla incelemek gerektiğine inanır. İnsan varlığının bir yansıması olarak ortaya çıkan Şehirler, medeniyetin temellerini atan insanın elinden doğmuş ve insanlık tarihi ile beraber evrimleşmiştir.

Şehirler, tarihi gelişim sürecinde, kültür meclislerinde ağırlanan, geleneksel sofralarda doyurulmuş ve yerel ananeler doğrultusunda folklorik ritüellerle onurlandırılan ziyaretçileri ağırlama geleneğine sahip olmuşlardır. Kültürel mirasın bir mozaik gibi bir araya getirildiği bu özel mekanlar, tarih boyunca özgün bir cazibeyle insanların merakını toplamışlardır. Şehirler, kendi yetiştirdikleri bireylerin yanında, kardeşlik ilkesiyle hareket ederek, Şehre bilgi getiren konukları Őefkatle kucaklamış ve ilmi konularda yarışmışlardır. Şiirler, Şairlerin kişisel deneyimlerinin derinliklerinde saklı olan gizemli duyguların ifadesidir. Okuyucuların bu Şiirlerde anlatılan yaşam kesitlerini algılamaları ve duyumsamaları, Şehrin medeniyet yaşışındaki yerini ve gücünü yansıtır.

Buraya kadar yaptığımız tespitler, İbn Haldûn'un "Mukaddime" adlı eserinde belirttiği sosyal ve kültürel yapılar üzerine yaptığı gözlemlerle uyumaktadır.

İbn Haldûn, Şehri, insanların kültürlenmesi için özel bir yaşam mekânı olarak görmektedir. Şehir, medeniyetin dışı yansıyan işaret levhalarıyla sakinlerini yönlendirir. el-Hadârî nitelendirdiği Şehir hayatında zerafet, akıl, sevgi, mutluluk, adalet, kazanç, üretim, çalışkanlık, bilim, felsefe ve mantık eğitim halkaları olarak sıralanır. Şehre bu perspektiften bakınca, onun huzur, zevk ve renk yönü ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla İbn Haldûn, Şehirlerin ve medeniyetin doğuşunu, gelişimini ve çöküşünü anlamak için sosyal olaylara dikkat çekmekle değişim kuramını kurar. Ayrıca, kültür, din ve siyasetin iyiliği yaşatan toplumun oluşmasındaki önemine dikkat çeker. İnsanlara faziletle davranmak, saygı göstermek Şehrin medeniyetinin ve iyi yönetildiğinin de işaretidir. (İbn Haldun, 2004, s. 196)

Bu düşünürre göre şehirler, عصبية sosyal bağlılık kavramıyla birlikte, bir topluluğun güç kazanımını sağlayan motive edici bir etkiye sahiptir. (İbn Haldun, 2004, s. 180-181) Bu sosyal bağlılık, aileve kabile gibi küçük gruplarda doğal olarak ortaya çıkar ve dini fikirlerle açıklanıp geliştirilebilir. İbn Haldûn, insanların bir arada yaşaması ve birbirleriyle etkileşimde bulunmaları sonucunda oluşan ve karmaşık görümlü sosyal yapıların, toplumun kültürel, şehir hayatının, toplumun kültürel, ekonomik ve siyasi yönden gelişiminde rol oynadığını ifade etmektedir. “Şehirler, insanların toplu olarak yaşadıkları, kültürel ve entelektüel açıdan ilerleme kaydettikleri, sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetler geliştirdikleri ortamlardır.” (İbn Haldun, 2004, s. 180-181)

الحضارة el-Hadara terimi, İbn Haldûn’da şehirli yaşamının ve medeniyetin bir sembolü niteliği taşımaktadır. olarak görülür. Çünkü, şehrin yaşam günlüğü, insanların yaşam tarzlarını şekillendirir. Şehirler, insanların toplu olarak yaşadıkları ve birbirlerinin tecrübelerinden yaşam deneyimleri aldıkları, kültürel ve entelektüel yönden geliştikleri ve sosyal, kültürel ve ekonomik etkinlikler geliştirdikleri, ortamlardır. Bu özel düşünceleri ile, İbn Haldûn, sosyoloji, demografi ve kültürel tarih gibi sosyal bilimlerin başlatıcısı olarak kabul edilir ve onun Mukadime adlı eseri, bu alanlarda kaleme alınmış ilk eserlerden biri olarak sayılır.

يموت في الهجير ظامًا	الببل الصداح في الجنوب
يقال للغراب عندليب	لكن في مدائن الشمال
إلا قطيعًا من ذئاب	ويطرب السمار بالنعيب
في ليضمنوا طعامهم	يقتلون بعضهم
واتعلت مراقص السماء	في عالم شرعته الصراع
وضجة الأقدام، ضحكة الشفاه	كأنما الأعين في أبهاءها سقاه
وميض نار تفتح الخدود	

(Fevde, Cemâl. 2021)

Güneydeki sesi kısık bülbül   Sürgünde susuz ölürlen,
Kkuzey şehirlerinde   Kargaya bülbül denir
İnsanlar,, ötüşünün nağmesiyle keyif alır
Sadece bir kurt sürüsündürler Yiyeceklerini garanti altına almak için birbirlerini öldürürler.
Çatışmaların alevlendirdiği ve gökyüzünün danslarının parladığı bir dünyada,
Sanki gözler onun ihtişamlı, ayak seslerinin, dudaklarının kahkahasında,
Derken, bir ateş yanaklara çarpıyor.

Şair Hassan Feth el-Bâb’ın şiiri, şehir hayatının zorlukları ve sosyal kopukluklar üzerine duyduğu derin bunalımı yansıtır. Bu şiir, İslam sosyologlarının şehir, şair ve şiir arasındaki ilişkiyi inceleme konusundaki ilgisini pekiştiren bir örnektir. Şairin şehrin getirdiği meşakkatlerden ve ahlâkî değerlerin ötelenmesinden duyduğu acı, şirinin her satırında hissedilir. Sosyolog Louis Mafroid’in “Şehri inşa eden şey ölümdür” sözü, İslam toplumlarında şehirlerin ve mezarlıkların simgesel önemini vurgular. (Yazar vd, 2021, s. 15)

İçinde manevi Őahsiyetlerin kabirlerinin bulunduğu Konya Şehri, Mevlânâ'nın kabri ile bu anlamda ziyaretçilere Mevlâna'nın tasavvüfi görüşleri ve yaşamı hakkında derin bir deneyim sunan önemli bir örnektir. Şehirler, sakinlerinin kültürü, örfü, ananesi ve gelenekleri ile Őekillenir. Siyasî makamlar, Şehrin mihmendarlığını üstlenerek, onu düzenler, onarır ve genişletir. Yöneticiler, Şehrin düzeni, planı ve hizmeti gibi işlerle onun gelişiminde önemli bir rol oynar. Bu konuda çalışmalar oldukça fazladır. (Wills, 2020, ss. 411-428)

Şehrin esrarengiz hikâyeleri, Şairlerin anlatıları ve tarihi Őahsiyetleri ile zengin bir görünüm arz eder. Şehrin özünü keşfretmek, onun kahramanlarını ve mazisindeki yaşantılarını anlamak açısından önemlidir. Şehir, her bakanın gözünde farklı bir manzara, duygu ve keyif sunar. Şehir, bazen mitolojik bir sahne, bazen tarihi bir kale, bazen mahalle pazarı, bazen özlenen bir sahil, bazen geçilen bir köprü olarak algılanır. Şehrin sakinleri, Fatih Sultan Mehmet ve Selahattin Eyyübî gibi tarihi kahramanlarla özdeşleşir. Onun sakinleri, Şiirlerde kimi zaman hâkimi, kimi zaman imamı, kimi zaman hocası, kimi zaman suçlusunu olurlar.

Şehrin çarşıları ve pazarları, Hint kumaşı, İsveç çikolatası, Bursa kumaşı, Antep işi, Şam Őekeri gibi gözde ürünlerle doldurulur. Şehrin hayvanları, Van kedisi, Sivas kangalı gibi özgün türlerdir. Şehrin evleri, Safranbolu ve Mardin evleri gibi mimari güzelliklerle bezelidir. Şehrin havasına, suyuna ve toprağına sevdalı erleri, gece nöbet bekleyen askerler gibi sadıktır. Şehrin özel ve güzel halleri, Şairlerin hislerine karışarak, insanı saran Őiirlerin doğmasına vesile olur. Bu bağlamda Şairin yaşadığı şehirde sıkıntı çekmesi, Şehrin baskısı ve karmaşıklığı ile çatışması, sakinleri arasındaki insani bağların kopukluğu, değerlerin ve ilkelerin kaybolması, Őehirdeki yaşamın farklı yönlerine dair bir kapı açıyor.

1.Arap Şiirinde Medeniyet Merkezi Meşhur Şehirler

Arap edebiyatında, Şairlerin eserlerinde, Şehirlerin ve medeniyetin merkezi olan meşhur Şehirler büyük bir önem arzeder. Bu Şehirler, ilmin, kültürün ve medeniyetin kurulduğu sanat ve estetiği vücuda getiren sanatçıların eserleriyle Őekillendirdiđi zarafete sahiptirler. Şairler, bu Őehirlerden ilham alarak, kültürel ve tarihi zenginliklerini eserlerinde işlemişlerdir.

Granada, tarih boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış, zengin kültürel mirasıyla ve mimari güzellikleriyle tanınan önemli bir şehirdir. el-Hamra Sarayı ve Albaicin, Şehrin tarihi ve kültürel açıdan önemini yansıtan en güzel örneklerdir. Gırnata kelimesinin sözlükteki anlamı Gırnata kelimesi, Endülüs Arap dilindeki ülkeler sözlüğünde geçmektedir ve anlamı (nar) dır ve Şehrin güzelliğinden dolayı bu isim verilmiştir. Granada, Endülüs anıtlarından biri olan el-Bireh eyaletinin eski Şehri olarak kabul edilir, güzelliği, görkemi ve dokunulmazlığıyla göze çarpar. Adını ve rengini nar çiçeğinden alan bu Şehir, İstanbul gibi, bir devrin kapanışına ve yeni bir devrin açılışına Őahitlik etmiştir. Endülüs medeniyetini günümüze taşıyan Granada, semalarında ezan seslerinin cınladığı, tarihin Őahit olduğu özel zamanlara tanıklık eden bir mekândır. İspanyol Şair Federico Garcia Lorca, Granada'ya olan sevgisini, bu Şehrin gizemini ve saklı bir cennet oluşunu mısralarıyla ifade etmiştir. Lorca'ya göre, Granada, âşıkların ölümsüz âşklarını en mükemmel yere yazdıkları eşsiz bir şehirdir. Granada, Őairlere ilham veren bir güzelliği taşır. Bu güzelliğ, Őaire göre ne sözlere ne de Őiirlere sığar.

Granada, Elvira caddesi,
manolaların yaşadığı yer
Elhamra'ya gidenler,
üç ve dört yalmız.

Biri yeşil giyinmiş,
diğeri leylak rengi, diğeri ise
İskoç korsesi
kuyruğa kadar kurdeleler ile.

Önden gidenler, balıkçılar
arkadaki güvercin,
caddeler boyunca açık
gizemli müslinler.

Ah, Elhamra ne kadar karanlık!
Manolalar nereye gidecek?
Onlar gölgelerde acı çekerken
çeşme ve gül?

Onları hangi kahramanlar bekliyor?
Hangi mersin ağacının altında dinleniyorlar?
Hangi eller parfümleri çalar?
iki yuvarlak çiçeğine mi?

Kimse onlarla gitmiyor, hiç kimse;
iki balıkçıl ve bir güvercin.
Ama dünyada cesurlar var
yapraklarla kaplıdır.

Katedral terk edildi
esintinin aldığı bronzlar;
El Genil öküzlerini uyutuyor
ve Dauro'dan kelebeklerine.

Gece yüklü geliyor
gölge tepeleriyle;
biri ayakkabılarını gösteriyor
dantel fırırların arasında;

en büyüğü gözlerini açar
ve en gençleri onları çevreliyor.
Bu üçü kim olacak?
yüksek göğüs ve uzun kuyruk?

Mendilleri neden salıyorlar?

Bu saatte nereye gidiyorlar?

Granada, Elvira caddesi,

manolaların yaşadığı yer

Elhamra'ya gidenler,

üç ve dört yalnız.

İspanyol şairlerin sihirli şehir olarak tasvir ettiği şiirlerden bir örnek şöyledir:

Edülüs

Kurtuba Camii'nin hayallerine teslim oluyorum

Granada'ki el-Hamra'da uynamak için

Sırtımdaki zincir geri getirsin diye beni

Büyülü bahçesine

Bu defa yoğun sis bahçesinden çıkamadım

Elhamra'yı hissemedim

Elimdeki çatlakları çingenelere verdim

Beni kandırmaları için

Ve hala uzaklardaki büyüünün içinde

Beni Granada'ya geri getirsinler de,

Hayalerimin butiği,

Büyü bir olduğunda

Ve bunu ruhumla hissedebildiğimde

O "rüya ülkesi"

Őimdi kendi kendime söylediğim şarkı gibi

Granada, 11 Ekim 1992

(ANLE, 2014), Şiirin İspanyolca metni Őu kaynaktan okunabilir: (Lorca, 1943)

Granada'nın estetiği, şairler için sınırsız bir ilham kaynağı olmuştur ve onun güzelliği, kelimelere sığmayan anlamlar içerir. Granada, şairlerin yalnızca eserlerinde değil, aynı zamanda kalplerinde de yaşadığı bir şehrin adıdır. Memlük şairlerinden Lisânüddin İbnü'l Hatib, Endülüsl İslam medeniyetine tanıklık etmiş Granada'nın tarihini, coğrafi yapısını ve önde gelen bilginlerini eserlerinde zikretmiştir.

رأيتُ ذلك من أولى المهمات
ويا سراج الليالي المدلهمات
إلى حياتي أجدتُ فيه أبياتي
فنتنحيه خفياتُ التحيات

فأنت سلطانُ أحياءٍ وأموات
أن لا يُرى الدهر في حالٍ وفي أت

(Hatib, 2024)

Acılarla kabrini isteyerek ziyaret ettim

Bunu ilk görevlerden biri olarak gördüm.

Neden seni ziyaret etmeyeyim ki, ey kralların en soylusu? Ah, karanlık gecelerin kandili!

Eğer zaman senin ölümünü aşarsa, Hayatım boyunca şiirlerim bu konuda mükemmelleşirdi.

قد زرتُ قبرك عن طوعٍ بأغمت
لم لا أزورك يا أئدى الملوك يدا
وأنت من لو تخطى الدهر مصرعه
أناف قبرك في هضبٍ يميزه

كرمتُ حيا وميتا واشتهرتُ علأ
ماربىء مثلك في ماضٍ ومعتدي

Mezarımı belirgin bir tepeye kazıyorum, Orada onu saygıyla selamlayan selamlar ahıyor.
Hem hayatta hem de ölümden cömerttin ve yücelikle ünlendin, Sen yaşayanların ve ölümlerin sultanısın.
Ne geçmişte ne de gelecekte senin gibisini görmedim, Ve inanıyorum ki zaman boyunca senin gibisi gelmeyecek.

Adonis'in "Ardu Biladi" adlı şiirinde vatana duyulan derin sevgi ve bağlılığa, insan ve mekân arasındaki bağa vurgu yapan imgeler yer alır. Şair, doğduğu, büyüdüğü ve yaşamını sürdürdüğü topraklara hayranlık ve minnettarlık duygularıyla vatan sevgisini dile getirmektedir.

Metinde, Arap geleneğinde şehirlerin ve medeniyet merkezlerinin değeri, şairlerin bu mekanlardan nasıl esinlendikleri ve Granada gibi kadim şehirlerin sanat ve edebiyat üzerindeki etkileri öne çıkarılmıştır. Şairler, şehirleri ve medeniyet merkezlerini, kültürel ve tarihi zenginliklerin bir havzası olarak görmüş ve eserlerinde bu mekanların ruhunu yakalamaya gayret etmişlerdir. Özellikle Granada Endülü'sü hatırlatan tarafıyla şairlerin hayallerini besleyen bir ilham kaynağı olagelmiştir.

أرض بلادي... كنت في وعيها وكنت نجواها و أعماقها،
أبدوها، أعيدها في دمي و في فمي براعماً،
أدوية، أحجراً، أنقلها للورى،
رسالة تزيه ما لا يرى
أرشد بلادي قصة لم تول تقلب
كف الكون أوراقها، تحملها لشمس،
فإن أغلقت أفقها، تفتح أفقها...
خلاقى، فأى شيء أنا إن لم أكن بالحب! خلاقها
(Adonis, 2024)

Ülkemin toprağı
Ülkemin toprağı onun bilincindeydim, onun fısıltısında ve derinliklerindeydim
Onunla başladım hayata, onu kanımda ve dilimde yeniden canlandırıyorum,
Tomurcukları, devaları ve taşlarıyla
Onu insanlara gönderilen bir mesaj olarak tanımlıyorum,
Ülkemin toprağı, hala evrenin hakim eli tarafından çevirilen bir hikayedir,
Güneşin taşıdığı o vatanın, eğer kapanırsa ufukları, o güneş tekrar açar ufuklarını...
Ey yaradanım, eğer onu sevgiyle yaratmıyorsam, söyle bana neyim ben?

Adonis'in bu şiiri, vatan toprağına olan bağlılığın ve onunla kurulan sevgi dolu hissiyatın bir övgüsüdür. Şair, vatanının bilincinde olmanın ve onun fısıltılı konuşmaları ve derin şuuruyla dolmanın önemini belirtir. Şiirde geçen "tomurcuklar, devalar ve taşlar" gibi imgeler, vatanın sahip olduğu çeşitli zenginliklerini gösteren tabiatını ve kültürel mirasını sembolize eder. Adonis, vatanını ilâhi bir mesaj olarak tarif ederken, bu mesajın diğer boyutundaki güzellikleri ve değerleri hakkında ipuçlarına dikkat çeker. Şair, vatan toprağına evrensel bir gözle nazar eder ve ondaki hikâyeyi güneşin taşıdığını söylerken, bu hikâyenin her gün yeniden tekrarlandığını ve her kapanan ufukun ardından yeni ufukların açıldığını belirtir. Şiirin sonunda şair, yaratıcı ruhunu ve var oluşunu vatan sevgisiyle meczeder ve bu sevginin kendisini üretken bir insan kıldığını dikkat çeker. Adonis'in şiiri, vatan toprağına duyulan sevginin ve onunla kurulan bağlantının, insanın kimliğini ve yaratıcı düşüncelerini nasıl oluşturduğunu aktaran etkili bir söylemdir.

Şair ve Şehir arasındaki iliŐki, Şehrin gizemli atmosferinde sıkı bir dostluk olarak betimlenir. Şair, samimi duygularını Őehrine arkadaŐa bir Şekilde akıtır; onun güzelliği karŐısında hayranlık duyar ve daraldığında sığınağı olur. Őehirle kurduğu yakınlık ile derlerine çözümleri yolları arar, çünkü yalnızlık yalnızca Allah'a özgüdüdür.

Şehir ise, tarihle dertleŐir ve kadim duygularını derinlerinde saklı yaŐantılarıyla dile getirir. Tarihi Şehirler olarak adlandırılan bu mekânlar arasında, tarihin kendisi olarak nitelendirilen özel bir Şehir vardır: Granada. Adını ve rengini nar çiçeğinden alan bu Şehir, İstanbul gibi, bir devrin kapanışına ve yeni bir devrin açılışına Őahitlik etmiştir. Endülüs İslam medeniyetinin son halkası olan Granada, ufuklarında ezan sesleriyle yüzyıllardır süren bir maceranın anılarını taşır. İspanyol Şair Federico Garcia Lorca (1898-1936), Granada'ya olan sevgisini, bu Şehrin gizemini ve saklı bir cennet oluşunu yukarıda sunduğumuz mısralarıyla ifade etmiştir. (Frederico Garcia Lorca-Türkiye Şiir Vakfı, t.y)

Ona göre bu Şehir, aŐıkların ve aŐıklarının adını her yerden daha iyi yere yazdıkları bir Şehirdir. (Laffranque, 1953, s. 296-348)

“Granada, aŐıkların aŐıklarının adını özel bir yere yazdıkları bir Şehirdir”.

Granada, Őairlere ilham veren bir güzelliğe sahiptir ve bu güzellik, Őaire göre ne sözlere ne de Őiirlere sığar. Granada'nın estetiği, Şairler için sınırsız bir ilham kaynağı olmuştur ve onun güzelliği, kelimelerin ötesinde bir anlam içerir. Granada, Şairlerin sadece eserlerinde değil, aynı zamanda kalplerinde de yaŐattıđı özel bir Şehirdir. Nizar Kabbânî “Gırnata” adlı Şiirinde duygularını Şöyle aktarır:

غرناطة

في مدخل الحمراء كان لقاءنا ... ما أطيب اللقاء بلا ميعاد

عينان سوداوان في حجرهما ... تتوالد الأبعاد من أبعاد

هل أنت إسبانية؟ ساءلتها ... قالت: وفي غرناطة ميلادي

غرناطة؟ وصحت قرون سبعة ... في تينك العينان بعد رقاد

ما أعرب التاريخ كيف أعادني ... لحفيدة سمراء من أحفادي

وجه دمشق رأيت خلاله ... أحفان بلقيس وجيد سعاد

ورأيت منزلنا القديم وحجرة ... كانت بها أمة تمد وسادي

دمشق أين تكون؟ قلت تريتها ... في شعرك المنساب نهر سواد

في وجهك العربي، في الثغر الذي ... ما زال مختزناً شمس بلادتي

في طيب جنات العريف ومائها ... في الفل، في الريحان، في الكباد

ومشيت مثل الطفل خلف دليلتي... وورائي التاريخ كوم رماد
الزخرفات أكاد أسمع نبضها... والزركشات على السقوف تنادي
قالت هنا الحمراء زهو جدودنا... فاقراً على جدرانها أمجادي
أمجادها؟ ومسحت جرحاً نازفاً... ومسحت جرحاً ثانياً بفوادي
يا ليت وارثتي الجميلة أدركت... أن الذين عنتهم أجدادي
ومشيت مثل الطفل خلف دليلتي... وورائي التاريخ كوم رماد
الزخرفات أكاد أسمع نبضها... والزركشات على السقوف تنادي
قالت هنا الحمراء زهو جدودنا... فاقراً على جدرانها أمجادي
أمجادها؟ ومسحت جرحاً نازفاً... ومسحت جرحاً ثانياً بفوادي
يا ليت وارثتي الجميلة أدركت... أن الذين عنتهم أجدادي

عانقت فيها عندما ودعتها... رجلاً يسمى طارق بن زياد

(Kabbânî, 1966, s. 566-568)

Sonunda sizinle el-Hamra'nın kapısında buluştuk...Ne güzel, randevusuz bir buluşmaydı.

Yuvalarında iki kara göz...Boyut içinde boyutlar yaratılmış.

“Sen İspanyol musun?” diye sordum. “Ben Gırnata’da doğdum” dedi bana.

“Granada mı? Sanki yedi asır sonra göz bebeklerindeuyanmış gibiydi..

Beni torunlarımdan biriyle nasıl buluşturmuştu, tarih ne garip değil mi?

Şamlı birinin yüzünde Belkıs'ın göz kapaklarını gördüm ve Belkıs'ın göz kapaklarında Suâd'ın sesini gördüm.

Eski evimizi ve annemin eskiden beşiğimizi salladığı odayı gördüm.

“Şam nerede?” dedim, “Siyah saçlarının nehirlerinde görüyorsun?” dedi.

Arap yüzünde, ülkemin güneşlerini hâlâ saklayan boşlukta,

Arif'in bahçelerinin lezzetli suyunda...Yasemin, fesleğen vekarpuz tarlasında

Bir çocuk gibi rehberimi takip ederek yürüdüm. Arkamda bir kül yığımına döünüşen tarih seslendi bana:

“Atalarımızın yüceliğ burada. O halde gel de şanımızı onların yazdığı duvarlarından oku!”

Kanayan bir yarayı sildim...Sonra kalbimdeki ikinci yarayı sildim.

Bu güzel mirasçı blsin ki şerefleştirdiği insanlar benim peygamber soyumdur.

Onurlandırdığı kişiler benim asil atalarımdır

Ona elveda dedim ve Tarık bin Ziyâd adında bir adamla kucaklaştıım.

Şair, mısralarında tarihi ve kültürel mirası, anılarla çağırıştırır. Granada ve Şam, şairin kökleri ve kimliği ile bütünleşen, fakat zamanın ve tarihin ilerleyişi içinde değiştiği iki şehir olarak yorumlanır. Şair, bu şehirlerin mazideki ihtişamını ve bugünkü hüznü halini, içsel bir özlem ve yitirmişlik hisleri ile sentezleyerek dile getirir. Tarihin ironik durumunu ve akışkanlığını vurgulayan şair, geçmişin ve bugünün iç içe geçtiği bir zaman döngüsünde gezinir. Bu, okuyucuya, tarihin yalnızca tarih kitaplarında değil, aynı şekilde kişilerin yaşantılarında da canlı bir şekilde yaşayabileceğini hatırlatır. Şair, tarihin tekrarlandığını ve kültürel mirasın nesiller boyu nasıl taşındığına da dikkat çekmektedir. Bu şiir, tarihin ve kültürün insan üzerindeki etkisini, kimlik arayışını ve geçmiş ile bugün arasındaki süregelen söylemleri ortaya koyan edebî yönü ağır bir metindir.

Şair, anılarına terk ettiği şehrin sokaklarına bakarak özlem duymaktadır. Şehir, eski günleri ve onu terk eden sakinlerini hüznü izlemektedir. Bu güzel mekânın yalnızlığı, şairlerin hüznüne bürünmüştür. Müslüman kimliğine sahip sakinler, bu şehirden göçe zorlanmıştır. Beş yüzyıl boyunca burada ibadet etmeleri yasaklanmış ve vatanlarından ayrıldıkları için cezalandırılmışlardır.

Arap Şiirinde Tutsak Şehir: KUDÜS

“Kudüs, tarihî ve kültürel önemi nedeniyle genellikle ‘Filistin’in incisi’ olarak adlandırılmakta olup, ‘şehirlerin çiçeği’ ve ‘barış şehri’ olarak tanımlanmaktadır.” M. Ö. 4000 yılında Araplar tarafından inşa edilen bu kadim şehir, altmış asırdan fazla bir süre boyunca Arap kimliğini korumuştur. Peygamberlerin doğduğu ve alimlerin ulaşmayı hedeflediği bir merkez olarak kabul edilir. Tarih Arap kimliğini muhafaza eden Kudüs, coğrafyasının gerçeklerini teyit eden bir şehirdir. Kudüs; adının kutsallığına yakışır bir şekilde, ilk kible ve Peygamberimizin miraca yükseldiği, üçüncü kutsal mekan olarak bilinen Mescid-i Aksa’ya ev sahipliği yapmaktadır. Filistin’in yüzölçümü ve nüfusu açısından, dini ve ekonomik önemi büyük olan bu şehir, bölgenin en büyük metropolü konumundadır. (Suûdî, t.y., s. 1-3)

Arap şairlerinin şiir temaları arasında tutsaklık, insan ve şehir bağlamında örneklenmiştir. Bu nedenle tutsaklıkla ilişkilendirilen şehirlerin özgürlük temennileri sembolik anlamlarla dile getirilmiştir. Vatani işgal altında inleyen şair, o mutsuz iken gülemey ve neşeli şeyler söyleyemezdi. Arap uluslarında yaşanan işgal ve kaoslarla kopan kasırgaların edebiyata da yansıdığı görülmektedir...Kudüs, tarihinde hep askeri güçle ve silahla el değiştirmiş yaralı bir şehir olarak tanımlanmıştır. (Kılınç, 2028)

Filistinli şair Haydar Mahmud ise, Filistin’in hazine halini dizelerinde şöyle tasvir eder:

حيفا...توقطني الليلة من نومي/ تلبسني كرمها سيفا

وتعيد إلى عيني اللون/ وتسمح عن شفتي الحزن

وتتسبني تلج المنفى/ وأنادي يا وجه حبيبي

يا قمرا يملوني صيفا/ يا ترا مسكونا بالجمر

اغمرنا عزفا أو نزفا/ واحملنا حملنا في الأفاق

(Katâmî, t.y., s. 55)

Hayfa...Beni gece uykumdan uyandırıyor/ Bana Karmel’inin kılıç gibi giydiriyor

Gözlerime renkleri geri getiriyor/ Dudaklarımdan hüznü silip atıyor

Bana sürgünün karını unutturuyor/ Sana sesleniyorum Sevgilimin yüzü!

Ey beni yazla dolduran kamer!/ Ey korla dolu toprak!

Bizi bir melodi ya da yara doldur,/ Ve bizi götür, taşı ufuklara!

Filistinli şair Haydar Mahmud'un bu şiirinde, Filistin'in hazin durumu ve sürgün teması işlenmektedir. Şiir, Filistin'in sembolik bir temsilcisi olan Hayfa şehrinin, şairin duygusal dünyasında nasıl bir yer tuttuğunu ve sürgün hayatının getirdiği acıları anlatmaktadır. Hayfa şehri gece uykusundan uyandırdığı ve Karmel Dağı'nın kılıcını kuşandırmıştır. Bu şairin zihninde yer eden ve ona mücadele ruhu veren simgedir. Şairin gözlerine gelen renk ve dudaklarından silinen hüznün, Filistin'in anılarıyla yaşam gücü ve umudu bulduğunu gösterir.

Şiirin devamında, sürgünün karını unutturan ve sevgilinin yüzüne seslenen şair, Filistin'in kaybının getirdiği acıyı ve özlemi dile getirir. "Ey beni yazla dolduran kamer!" ifadesi, Filistin'in şairin hayatında bir yaz mevsimi gibi sıcak ve canlı bir yer tuttuğunu gösterir. "Ey korla dolu toprak!" ifadesi ise, Filistin'in işgal altındaki durumunu ve bu durumun getirdiği acıyı simgeler. Son dizelerde, şair, Filistin'in kendilerini bir melodi ya da yara ile doldurmasını ve ufuklara taşınmasını ister. Bu, Filistin'in acısının ve mücadelesinin evrensel bir boyuta taşınmasını ve unutulmamasını arzu eder. Şair, acılara boğulan ve hürriyeti elinden alınan vatana üzüntüsünü ve ona duyduğu sevgisini ifade ediyor.

Sürgün ve Özgürlük Arayışı

Şair, sürgün edilmiş bir insan olarak, vatan hasteti ve aidiyet duygusunu dile getirirken, sürgünün meydana getirdiği duygusal çöküntüyü ve özgürlük arzusunun ifade eder. Şiir, sürgündeki şairlerin toplumsal konumunu ve maruz kaldıkları zulme karşı direnişlerini temsil eder. Şiar, özgürlükten yoksun olduğu bir dönemde dahi, insanın vatanın karşı sevgi ve bağlılığını sürdürebileceğini belirtir. Eser, kelepçelenmiş şairlerin özgür ruhlarını yansıtarak, vatanseverlik ve özgürlük talebine dikkat çeker. Şairin bu eseri, sürgündeki zorlu yaşamı, sıla özlemi ve geçmiş anıları, hafızalardaki imgelerle aktarır ve bu hisleri sanatsal olarak dile getirir. Eser, tarihi sürgün şairlerinin sessizliğine ve zulme boyun eğmelerine tanık ettirirken, özgürlük talebinin ve vatan sevgisinin evrensel bir dille yorumunu yapar.

و يا وطني لقيتك بعد بأس	كأنني قد لقيت بك الشباباً
وكل مسافر سيووب يوماً	إذا روق السلامة واليابا
ولؤ أني دعيث لكنت ديني	عليه أقابل الختم المجابا
أدير إليك قبل البيت وجهي	إذا فُهِت الشهادَة والمُتابا

(Şevkî, 2011, s. 92)

Ey vatanım! Sanki gençliğimi sende bulmuşum gibi, seni ümitsizlikten sonra buldum

Ve her yolcu bir gün dönecek...Eğer güvenlik ve dönüş nasip olursa

Eğer çağrılıydım sen benim dinim olurdun, onunla kaçınılmaz kaderi karşılardım

Gün gelirse şahadet ve tövbeden bir tercih yaparsam, yüzümü Kâbe'den önce sana çeviririm, şahadet getirirken ve tövbe ederken

Şair, hürriyeti elinden alınmış bir sürgün olarak vatanına hasreti ve aidiyetini dile getirirken, aynı durumda sürgünün ona hissettirdiği duygusal çöküntüyü ve hürriyet arayışını dile getirir. Şiir, sürgündeki şairlerin toplum içindeki özel konumunu ve yaşadıkları zulümlere karşı direnişlerini simgelemektedir. Şair, özgürlükten mahrum olduğu bir zamanda bile, kişinin vatanına sevgisini ve bağlılığını yaşatabileceğini ifade etmektedir. Bu eser, kelepçeli şairlerin özgür duygularını yansıtarak, vatana olan bağlılığa ve özgürlük istemine vurgu yapan güçlü söylemlere sahiptir.

Şairin eseri, sürgün hayatının acılarını, memlekete duyulan özlemi ve geçmişte yaşanmış anları hafızalara yansıtarak bu duyguları sanatsal bir üslupla ifade etmektedir. Bu eser, tarihi sürgün Şairlerinin sürgündeki sessizliğine ve zulme boyun eğişerine tanıklık ederken, aynı zamanda özgürlüğe vurgu yapmakta ve vatan sevgisinin her millet tarafından anlaşılabilir bir dille tanımını yapmaktadır.

Yozlaşmış Şehir ve Bunaltan Şehir

Modern Şairin Şehre dönük bakışları, modern Şiirin edebiyat güncesini güçlendiren önemli bir unsurdur. Toplumun kaygıları ve sorunlarının yansımaları, Őairlerden çözüm bekleyen Şehirlerin beklentilerini oluşturur. Modern Şairler, bazen esinlendikleri rüzgâra göre kalem oynatırlar. kapıldığı esintiye göre kalemini oynatır bazen de. Şairler, Arap kültürünü canlandırmak amacıyla, Arap milletinin özgür Őiirlerini yazmışlardır. Şehirler, beklenen diriliş simgeler. Aynı zamanda Şehir, baskıcı ve yozlaşmış dünya düzeninin bir metaforu haline gelir. Bedir Őakir es-Seyyâb, mısralarında çocukluğunun geçtiği köy olan Caykur'a duyduğu nefreti, yüreğine çöken hüznün sebebi olarak büyütür:

قد أن يوم الثورة الحمراء	يا راقصين على دم الصحراء
عن زاخر بالنار والأضواء	تلك الشرارة بعد حين تتجلي
سود القبود بضحكة استهزاء	اليوم يحطم كل شعب ثائر
حمراء ضرجها دم الشهداء	ويد يفر البغي من هزاتها
لا غير قاتلة ولا شلاء	فضت فم المستعمرين بلطمة
في وجه كل مهوس الآراء	واليوم يصرخ كل حر غاضب
فتروح تعرضها على الغرباء	تلك الواطن أين عنها أهلها
صهيون بين الدمع والأشلاء	والقدس ما للقدس يمشي فوقها
يوم الوغى من هتلر الحلفاء	ما هتلر السفاح أفسى مدية
بين الدم المسفوك والأعداء	يا أخت يعرب لن تزال حرة
هيهات ليس لهن من اطفاء	ثارت أهلك في دمانا تلتظي
أو يلبسون مطارف العلباء	حتى يضم ثرى الجزيرة أهلها

(Seyyâb, 1971, s. 250)

Ey çölün kanında dans edenler, kızıl devrimin günü erişti
 O kıvılcım, bir süre sonra, ateş ve ışıklarla dolu bir hale dönecek
 Bugün her isyancı halk, esaret zincirlerini müstehzi bir gülümsemeye kırıyor
 Őehitlerin kanyla kızıla boyanmış sarsıldığında zulmü kaçırın bir el
 Sömürgecilerin ağzına ne öldüren ne de sakat bırakan bir tokatla dağıttı
 Bugün her hür ve öfkeli insan, tüm hezeyan dolu fikirlere karşı haykırıyor
 O vatanın halkı nerede? Onu yabancılara arz etmeye mi (peşkeş çekmeye mi) gidiyor?
 Ve Kudüs, siyonistlerin işgali altında gözyaşları ve enkazlar arasında yürüyor
 Ey Hitler'den daha zalim bir katil, müttefiklerden savaş gününde
 Ey kanlı kılıçlar ve düşmanlar arasında kalan hep hür kalan Arap kızkardeşi
 Ailen, kanımızda sönmek bilmeyen bir yangın gibi zulme isyan ediyor
 Ta ki toprak, halkımı kucaklayana ve onlara göklerdeki ipek giysileri giydirene kadar

Şair, şiirinde, baskı ve sömürüye karşı tepkiyi, isyanı, özgürlük ve direnişin sembolü olarak kızıl devrimi tasvir eder. Şiir, zalimlerin dünyadaki zulümlerine karşı, mazlum halkın zincirlerini kırmayı ve hürriyet mücadelesini anlatır. Şair, Kudüs'ün işgali ve Hitler'in zulmü gibi dünyayı kana bulayan tarihi olayları mukayese ederek, halkın gördüğü zulmü ve karşı koyuşunu betimler. Şiir temel insan haklarından olan özgürlük ve adalet arayışının evrensel bir değer olduğunu ve zaman üstü doğasını vurgularken, aynı zamanda insanın ve toplumların bu evrensel değerler uğruna verdiği savaşın da altını çizer. Es-Şidyak'ın eseri, tarihsel ve kültürel değerler bağlamında derin izler taşımakta ve okuyucuya, şehrin zulüm çemberinde kuşatılan şehirler uğruna dirilişin ve hürriyet isteminin önemini hatırlatmaktadır.

İstiklâli İstenen Şehir: Beyrut

Şehirler, şairlerin her dönemde değişen duygu ve düşünceleriyle dönüşür ve değer kazanır. Şehrin tarihi yerleri, sanatsal ağırlığı, sosyokültürel dokusu, estetik ve coğrafi güzelliği şiirlerde hayat bulur. Böylece, okuyucuyu yeni mekânlara götüren ve şairlerin varlıklarla kurduğu ilişkileri, varlığın doğasını ve evrenin sırlarını inceleyen şiirler, geleceğe dair düşlerinin gerçeğe buluştuğu kavramsal çerçeveleri oluşturur. Şehir, medeniyetlerin kalıntılarını ve anılarını tarih kitapları kadar şiir divanlarında da saklar. Şehrin sokaklarını betimleyen gezginlerin ve şairlerin mısralarından örnekler, insanların ilgisini çeker. Şehrin çocuklarını büyüten ninniler, şairin duygularında yankılanır. O şehir, uğruna ölünecek bir yurt, bir vatan parçasıdır. İbrahim Tukan, samimiyet ve vefa duygularıyla ifade ettiği vatan sevgisini içten duygularla dile getirir.

مَوْطِنِي الْجَلَالُ وَالْجَمَالُ السَّنَاءُ وَالْبَهَاءُ
فِي رُبَاكَ وَالْحَيَاةُ وَالنَّجَاةُ
وَالرَّحَاءُ فِي هَوَاكَ
هَلْ أَرَاكَ سَلْمًا مُنْعَمًا وَغَانِمًا
مُكْرَمًا هَلْ أَرَاكَ فِي غَلَاكَ تَبْلُغُ السَّمَاءَ
مَوْطِنِي مَوْطِنِي الشَّبَابِ لَنْ يَكْلَهُ هَمُّهُ
أَنْ تَسْتَقِيلَ أَوْ يَبِيدَ نَسْتَقِي
مِنْ الرَّدَى وَلَنْ نَكُنْ
لِلْعَبِيدِ كَالْعَبِيدِ لِأَنْرِيدُ

(Abdullah, 2002, s. 43)

Vatanım, yücelik, güzellik, parlaklık ve ihtişam
senin görkemli tepelerindedir
Hayat, kurtuluş ve esenlik senin sevgindedir
Acaba seni huzurlu, neşeli ve onurlu görecek miyim?
Acaba seni yükseklerde, göklere erişirken görecek miyim?
Vatanım...vatanım...Senin gençlerin asla yorulmaz
Ya İstiklâl ya ölüm var senin önünde.
Biz ölümünden su içmeyeceğiz asla!
Ve biz bayramlarda köleler gibi esir olmayı istemiyoruz.

Vatan, yüceliğin, güzelliğin ve parlaklığın sembolüdür. Şair, vatanının mutluluğun, huzurun ve esenliğin yaşandığı bir diyar olmasını ümit ediyor. Vatanın güzellikleri ve kurtuluşu getiren zamanlar, onun şiirlerinde özlemle dile getirilir. Gençliğin azimle bağımsızlık uğruna verilen mücadeleye özendirilmesi,

Tukan'ın dizelerinin hedeflerinden biridir. Şair, işgalcilere karşı kölelik ve emir eri olmayı reddeden bir vatansever olarak, özgürlük ve istiklal için yapılan mücadelenin evrensel yüzünü ve öz kültür ve değerler arasında yer alan vatan sevgisi ile bağımsızlık arzusunun şairane bir şekilde sunumunu göstermektedir. Ayrıca, vatani için ettiği dualarla ve dileklerle gelecek nesillere ilham veren duyguları aktarırken, sanatı aracılığıyla ulusal kimliği oluşturma görevini de üstlenir. (Yıldız, 2024)

Ruhun Izdırabını Azaltan Şehir: Beyrut

Sözlü edebiyatın yazılı formula bütünleşen türü olan şiirde, Arap şairleri sanatlarını toplumun hizmetine adanmış ve şehirlerinin refah ve huzurdan yoksunluğu ile ıstırabını şiirlerinde melankolik ifadelerle yansıtmışlardır. Lübnanlı şair Halil Hâvî, usta bir gözlemci olarak "Leyâlî Beyrut" adlı şiirinde, yokluğun, acının, hasretin ve karamsarlığın etkisi altındaki insanların dertlerini dile getirir.

ليالي بيروت
 في ليالي الصَّيِّقِ وَ الْجَزْمَانِ/ وَالرَّيْحِ الْمُدَوِّي فِي مَتَاهَاتِ الدُّرُوبِ/
 مَنْ يَقْوِينَا حَمَلَ الصَّخْرَاءِ/ مَنْ يَقْوِينَا سَأَصَمَّ الصَّخْرَاءِ/
 مَنْ يَطْرُدُ عَنَّا ذَلِكَ الْوَحْشَ الرَّهِيْبَ/ عِنْدَمَا يَرْحَفُ مِنْ كَهْفِ الْمَغِيْبِ/
 وَاجْمًا مُحْتَفِنًا عِبْرَ الْأَوْقَاهُ/ إِنَّهُ تُحْشِسُ فِ الرِّيحِ، وَخُرْفَهُ/
 أَعْيُنُ مَشْبُوهُهُ الْوَمُضُ/ وَأَشْبَاحُ دَمِيمِهِ/
 وَيُثَوِّرُ الْجِنُّ فِينَا/ وَتُعَاوِينَا الدُّنُوبُ/

(Hâvî, t.y.)

Beyrut Geceleri

Darlık ve yokluğun gecelerinde/

Labirentli yollarında uğuldamakta rüzgâr/

Kim güçlendirecek bizi çölün yükünü taşımak için/

Kim güçlendirecek bizi, kucaklayalım diye çölü

O korkunç canavarı alt edecek kimdir?

Gün batımında mağarasından sürünerek geldiğinde?/

Ufuk boyunca tünel kazan, rüzgârda kükreyen ve yanan,

Şehrin yolları etrafımda kıvrılıyor/

Etrafımda parıldayan şüpheli gözler/ ve çirkin hayaletler/ görüyorum

Ve cinler bize öfkeleniyor içimizde/ Günahlar bizi ayartıyor

Parıldayan şüpheli gözler/ve çirkin hayaletler/ görüyorum

Ve cinler bize öfkeleniyor/Günahlar bizi ayartıyor

Şairin Beyrut gecelerini anlattığı bu şiirinde, ondaki ve yokluğun baskın etkisini, rüzgârın dolambaçlı yollarında uğuldayan esintilerini okuruna hissettirir. Şair, çölün ağır yaşamını taşıyacak ve onu kucaklayacak bir üstün gücün peşindedir. Bu güç arayışında şehrinin mutluluğu ve özgürlüğü amacı ön plandadır. Şiirdeki vurgulu imgeler, şehrin sakinlerinin aradığı huzur ve mutluluğu temsil eder. Şair, zulmün karanlığındaki tehditkâr bir zalim olarak betimlediği “korkunç canavar” metaforuyla, şehre egemen olanların baskı ve tehditlerini kast eder. Şehrin sokaklarında dolaşan şair, parıldayan şüphe dolu gözler ve çirkin suratlı hayaletlerle karşılaşmaktadır. Bu imgeler, özgürlüğü elinden alınmış şehri esir alan unsurları ve belirsizlikleri sembolize eder. Şiir, içsel ve dışsal tehlikelerle yaşam mücadelesi

veren şehrin, günahların ve cinlerin insan ruhunu hapsettiği kasvetli bir mekânı yansıtır. Şairin eseri, Beyrut'un gecelerine çöken acıları ve sakinlerinin bu acılara karşı koyuşunu, anlamlı ve içten duygularla ve sosyal açıdan dile getirir.

Sonuç

Bu çalışmada ele alınan şiirler, şehirlerin acılarını ve tarihi önemini ortaya çıkararak, özlem ve kayıp temalarını ifade eder. Kudüs'e ithaf edilen şiirler, şehrin tarihi ve kutsal taraflarına odaklanırken, aynı zamanda yaşanan trajedileri ve yitirışleri de dile getirir. Bu şiirler, Kudüs'ü yalnızca bir mekân simgesi olarak değil, aynı zamanda bir anlam ve kutsal abide olarak tasvir eder. Beyrut'a yazılan şiirler ise, şehrin karmaşasını, yenilgisini ve sokaklarını kana boyayan esaretini, özlem ve sevgi ile birlikte betimler.

Gırnata, Endülüs medeniyetinin bir mirası olarak özlemle anılırken; Şevki'nin sürgünde olduğu Kahire, vatan olgusunun içten duyumsanarak hissedilen acısını gösterir. Bu edebî inceleme, şiirin evrensel bir dil olduğunu ve farklı kültürlerdeki bireylerin ortak düş ve hislerini özgün bir şekilde sergilediklerini ortaya koyar. İncelenen her şiirde, insanın doğup büyüdüğü vatanına olan derin bağından ve ona duyduğu sevgi dolu temennilerden söz eden evrensel temalar yer almaktadır. Şiirler, okuyucu üzerinde, vatana dair anlamlı ve derin ufuklar açtığı gibi, farklı ülkelerin kültürel ve tarihi zenginliklerini keşfetmelerine de yardımcı olur.

Kaynakça

- Abdullah, M. H. (2002). *İbrahim Tukan el-A'mâluŐ-Ői'riyye el-Kâmile, Haz: Macid el-Hikvâtî, s. 43. Müessesetü Câizetü Abdü'l Aziz Suud el-Bâtin Li'l-İbdâiŐ-Ői'ri, Kuveyt.*
- Anle, (2014). *En El Jardin Los Ventos Obra Poética (1974-2014). Acedemia Norteamericana de la Lengua Espanola. New York, U.S.A.*
- Arıcan, M. K., Tuğrul, M., & Aydınbaş, Y. E. (Eds). (2020). *İnsan, Tarih ve Şehir. Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları. (Toplantı Metinleri; No: 22). ISBN 978-605-791-s. 8-13.*
- Ayyıldız, E. (2022). *Klasik Arap Şiirinde Zaman Olgusu ve Kökeni. Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi. 22(1), s.67-97.*
- Demir, A. (2020). *Aristoteles'in Siyaset Felsefesinde Polis-İnsan İliŐkisi (Doktor Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.*
- Issawı, C. (1998). *Ibn Khaldun on Ancient History: A Study in Sources. In Cross-Cultural Encounters and Conflicts (ss. 51-78). Oxford University Press.*
- İbn Haldûn, Mukaddime, Çeviren: Halil Kendir, İmaj İç ve Dış Ticaret A.Ő. , C. 1, Ankara.
- İsmail, İ. (1967). *EŐ-Ői'rü'l-Arabiyyü'l-Muasır Kadâyâhu ve Zavâhirehu'l Fenniyye ve Ma'neviyye. Dâru'l-Fikri'l-Arabî.*
- Kabbânî, N. (1966). *el-A'malüŐ-Ői'riyyeti'l-Kâmile, s. 566-568. C. 1. MenŐurâtu Nizâr Kabbânî. Beyrut.*
- Kılınç, T. (2028). *Kudüs Yazıları. s. 118, Aşına Yayınları, İstanbul.*
- Laffranque, M. (1953). *Federico Garcio Lorca. Textes en prose tires de l'oubli. Bulletin Hispanique, 55 (3-4), 296-348.*
- Lorca, F. G. *Doña Rosita la soltera: o el lenguaje de las flores. Buenos Aires: Editorial Losada, 1943, 187p.*
- Mağribî, i.s. (1964). *El-Mağrib fi hallilMağrib. (Tahkîk-i Şevkî Dayf). Dâru'l Ma'ârif.*
- Özdemir, Mehmet. "Gırnâta", *DİA, c. 14 (1996), s. 51-7.*
- Seyyâb, B. Ő. (1971). *Divân-ı Bedir Őâkir es-Seyyâb. s. 250. Dâru'l-Avde, Beyrut.*
- Şevkî, A. (2011). *Őevkiyyât. s. 92. Hindâvî, Kahire.*
- Yazar, A.,&Alptekin, M. Y. (Ed.). (2021). *Şehir Sosyolojisi. Nobel Yayınları, Ankara.*
- Wills, K.S. (2020). *The death life of smart cities. Mart, 411-428.*
- Yıldız, T. (2024). *Beyrut (Őehirlerimiz 5). Ensar NeŐriyat.*
- Zâyid, Ali AŐerî. (1998), *Kırâât fi Ői'ri'l-Arabî, Dâru'l-Fikri'l-Arabî, Kahire.*

İnternet Kaynakları

- Adonis, Kasidetü Ardu Bilâdî, Divan, <https://diwandb.com/poem.html>, Erişim tarihi: 9.06.2024.
- Hâvî, H. (t.y.). *Kasidetu Leyâlî Beyrut. Erişim adresi: <https://diwandb.com/poem>. Erişim tarihi: 30 Mayıs 2024.*
- Divan, *الديوان - الخطيب - لسان الدين بن الخطيب - لغات بأعمات - (aldiwan.net)*, Erişim tarihi: 29.05.2024.
- En El Jardin Los Ventos Obra Poética (1974-2014), Acedemia Norteamericana de la Lengua Espanola (ANLE) New York, U.S.A., sh: 234., <https://www.anle.us/site/assets/files/1475/en-el-jardin-de-los-vientos.pdf>, Erişim tarihi: 9.06.2024.
- Adonis, Kasidetü Ardu Bilâdî, Divan, <https://diwandb.com/poem/%D8%A3%D8%B1%D8%B6-%D8%A8%D9%84%D8%A7%D8%AF%D9%8A.html>, Erişim tarihi: 9.06.2024.
- Divan, Bedir Őâkir es-Seyyâb, <https://www.aldiwan.net/poem106700.html>, Erişim tarihi: 30.05.2024.
- Fevde, Cemâl. "Sûretü'l-Medîne fi Ői'ri Hasan Fethü'l-Bâb", Kahire 24,

<https://www.cairo24.com/1360569>, Erişim tarihi: 17.06.2024.

Hâtib, Lisanüddîn. Divan, الديوان - الخطيب - لسان الدين بن الخطيب - باغمات - قد زرت قبرك عن طوع باغمات (aldiwan.net), Erişim tarihi: 29.05.2024.

Kasîdetu Leyâlî Beyrut, Halil Hâvî, Divân, <https://diwandb.com/poem>, Erişim tarihi: 30.05.2024.

Katâmî, S. (t.y.). *Haydar Mahmud: İnsan en ve Şairen*, s. 55.

<https://eservices.shoman.org/uploads/pdfs/publications/haydar-mahmoud.pdf>, Erişim tarihi: 17.06.2024.

Lorca, Federico García - Türkiye | Şiir Vakfı. Erişim tarihi: 30.05.2024. (poetryfoundation.org).

Ümeyme Suûdî, el-Kuds et-Târîh ve'l-Hüviyye, s. 1-3, <https://www.sis.gov.eg/>, Erişim tarihi: 17.06.2024.

Gırnâta (Granada). İslam Düşünce Atlası, <https://islamdusunceatlası.org/mekanlar/girnata-granada/22>, Erişim tarihi: 5.07.2024.